

Satu Blomqvist

OMAN AAKKOSTON SUUNNITTELU JA
AAKKOSTOLLA TEHTY TEKSTI MAALAAMALLA SE
PIIRRETYIN KIRJAIMIN KANKAALLE

Kuvataiteen koulutusohjelma
Kalligrafian suuntautumisvaihtoehto
2012

OMAN AAKKOSTON SUUNNITTELU JA AAKKOSTOLLA TEHTY TEKSTI MAALAAMALLA SE PIIRRETYIN KIRJAIMIN KANKAALLE

Blomqvist, Satu
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
Toukokuu 2012
Ohjaaja: Kespersaks, Veiko
Sivumäärä: 21
Liitteitä: -

Asiasanat: aakkosto, kirjain, piirretty, purje

Kalligrafian tutkintokoulutuksen lopputyöksi suunnitellulla omalla aakkostolla tehtiin Raamatun tekstiä (1. Kor. 13) maalaamalla se piirrettyin kirjaimin kankaalle, josta tehtiin pöytäliina. Piirrettyjen kirjainten toteutustapa on kärsivällisyyttä vaativa tekniikka ja poikkeaa täysin kalligrafisten kirjainten kirjoittamisesta terällä. Terällä kirjoitettu kirjain muodostuu viivasta, joka määräytyy tietyn kirjoitustyylin mukaan. Piirrettyyn kirjaimeen jää kirjaimen ääriviivojen sisään tyhjä tila, joka voi olla eri levyinen kirjaimen eri osissa ja tällöin on kyseessä kirjaimen leveät ja kapeat viivat. Lopputyössäni täytettiin kirjaimen ääriviivojen välinen tyhjä osa harmaalla kangasvärillä, jolla tehtiin vierekkäisiä kapeita siveltimen vetoja. Lähes samalla tekniikalla piirrettiin n. 2000 vuotta sitten roomalaiset suuraakkoset kiven pintaan ennen kirjainten hakkaamista kiveen.

Oman aakkoston suunnittelu oli haasteellinen ja pitkäjänteisyyttä vaativa työ, jossa saatiin manipuloida kirjainmuotoja, joiden piti kuitenkin perustua määrättyihin kalligrafisiin sääntöihin. Aakkostosta tehtiin viisi versiota ennen kuin kirjainten todettiin sopivan toisiinsa tekstiluonnoksessa. Opiskelun aiemmassa vaiheessa suunniteltuun omaan suuraakkostoon tehtiin nyt samaan tyyliin sopiva pienaakkosto. Molempien aakkostojen teema on purje ja aakkostojen yleisilme on merellinen. Vaikuttaa siltä, että yhdessä käytettyinä nämä aakkostot tasapainottavat toisiaan, koska toisen aakkoston korostukset puuttuvat toisesta aakkostosta.

Piirrettyinä kirjaimina aakkoston muotoilussa otettiin huomioon niitä kalligrafisia sääntöjä, joiden mukaan kirjoitetaan Italic-tyylisen pienaakkoston kirjaimet. Siinä on a-kirjain kirjaimiston perusmuotona.

Lopputyöksi tehtyjen piirrettyjen kirjainten työvaiheita kehittämällä voidaan vastata kirjaimia tehdä tulevaisuudessa erilaisille materiaaleille, kuten nahalle, lasille, maalatulle seinälle, puulle ja kiveen.

DESIGN AN OWN ALPHABET AND A TEXT MADE BY THE LETTERS OF OWN ALPHABET PAINTING THEM BY DRAWING LETTERS ON A FABRIC

Blomqvist, Satu

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree in Culture and Arts with Specialization in Calligraphy

Month 2012

Supervisor: Kespersaks, Veiko

Number of pages: 21

Appendices: -

Keywords: alphabet, drawing, letter, sail

The purpose of this thesis was to design an own alphabet and make a part of a text from the Bible with that alphabet by painting drawing letters on a fabric. To make drawing letters demands patience and deviates from calligraphic letters written by a metal-nibbed pen. When you make a drawing letter you draw first the outlines of a letter. In this thesis the space inside the outlines was filled with a grey color for fabric making narrow lines next to each other by a long-hair pencil. Almost same technique was used about 2000 years ago when Roman capitals were drawn on stone before the letters were cut in stone.

To design an own alphabet was challenging and demanded a persistent attitude. The manipulation of letter forms was allowed, however, which had to be based on certain calligraphic rules. Five different versions of the alphabet were made before the letters could be seen to suit together in the sketch of the text. Designing small letters, minuscules, was the main subject in this thesis. This alphabet seems to suit very well with same style capitals, majuscules, which were designed during earlier studies. The form of both alphabets is a sail and the look is marine. It seems that the forms of both alphabets balance each other.

This thesis is a good step forward to make drawing letters by painting on different materials as leather, wood and stone.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LOPPUTYÖN PERUSTA	6
2.1	Idea.....	6
2.2	Oma aakkosto.....	6
2.3	Kirjoituspinta	6
3	AAKKOSTON SUUNNITTELU	7
3.1	Aakkostoni kirjainten perusmuoto	7
3.2	Aakkostoni versioita	8
4	AAKKOSTON TOTEUTUS	12
4.1	Piirretyt kirjaimet	12
4.2	Kirjainten värin valinta	12
4.3	Työvälineet ja maalaustekniikka.....	13
4.4	Tekstirivin asettaminen kankaalle.....	14
4.5	Tekstin valmistuminen kankaalle	18
5	LOPPUTYÖN KALLIGRAFINEN MERKITYS.....	19
5.1	Oman aakkoston suunnittelun arviointi	19
5.2	Oman aakkoston suunnittelun merkitys kalligrafiatyöskentelylleni jatkossa ...	20

1 JOHDANTO

Pääsin n. neljä vuotta sitten aloittamistani kalligrafian (kaunokirjoitustaide) erikoistumisopinnoista kalligrafian tutkinto-opiskelijaksi syksyllä v. 2009, joka jakso päättyy lopputyöni valmistuttua toukokuussa 2012. Eteneminen kalligrafiakurssilta seuraavalle oli itselleni haasteellista, kun opettelini eri kirjoitustyylien perusteita. Useiden vuosisatojen aikana syntyneiden ja kehittyneiden kirjoitustyylien kirjainten perusmuodoissa on huomattavia eroja, koska tyyliissä on vaikutteita arkkitehtuurin ihanteista ja yksittäisten kirjureiden kirjoituksista. Opiskeluni myötä kiinnostuin historiallisten kirjaimistojen muodostumiseen vaikuttaneista tekijöistä, joista yksi oli eräänlainen kiire 1300 - 1500-luvuilla. Keskiajalla kirjoitettiin paljon ja silloin kehittyi kapea, pieni ja ovaalimainen Italic-tyylinen kirjaimisto, jolla kirjurit pystyivät nopeuttamaan kirjoitustahtiaan.

Tutkinto-opintojeni alussa opettajani Veiko Kespersaks kehotti miettimään lopputyön aiheita. Lopputyöni aihe täsmentyi itselleni tutkintokoulutukseen kuuluneen Väri- ja piirretyt kirjaimet -kurssin aikana. Suunnittelin värikurssilla oman suuraakkoston, jonka kirjaimisto perustuu roomalaisen suuraakkoston mittasuhteisiin. Halusin omasta suuraakkostostani merihenkisen, jonka kirjainten perusmuoto muistuttaa purjetta ja annoin kirjaimiston nimeksi Purje. Väri- ja piirretyt kirjaimet -kurssin lopputyöksi tein aakkostollani lyhyen tekstin, jonka maalasin piirretyin kirjaimin vanhalla pellavapyyheliinalla. Oman aakkoston suunnittelu tuntui ajoittain vaikealta Värikurssilla, koska kirjaimiston aiheen piti näkyä kaikkien kirjainten muodoissa ja kirjainten piti sopia keskenään toisiinsa, joten päätin jatkaa vastaavaa haastetta tutkinto-opiskeluni lopputyössä. Ehdotin opettajalle, että suunnittelisin suuraakkostooni sopivan pienaakkoston ja tekisin sillä Raamatun tekstiä ”Suurin on rakkaus” (1. Kor. 13) kankaalle. Opettaja hyväksyi suunnitelmani toden, että edessäni on iso työ.

Käytän opinnäytetyöni kirjallisessa osassa tekstin kirjoittamisen sijasta termiä tekstin tekeminen, koska tein lopputyöni maalaamalla kirjaimia kankaalle enkä kirjoittamalla terällä, joka on perinteinen tapa tehdä kalligrafista kirjoitusta.

2 LOPPUTYÖN PERUSTA

2.1 Idea

Halusin tehdä sellaisen taiteellisen lopputyön, jota voin käsitellä ja käyttää myöhemmin vaikka päivittäin. Taitelijakirjan suunnittelu oli myös mielessäni, mutta en tuntenut siihen riittävästi intohimoa tässä vaiheessa. Sain Väri- ja piirretyt kirjaimet -kurssilla ajatuksen siitä, että teen lopputyöni suunnittelemalla oman pienaakkoston ja maalaan sillä tekstin piirretyin kirjaimin kankaalle, josta tulee pöytäliina.

2.2 Oma aakkosto

Suunnittelin Väri- ja piirretyt kirjaimet -kurssilla oman suuraakkoston, jonka nimeksi annoin Purje. Pienaakkostoani suunnitellessa noudatin samaa purjeteemaa ja annoin tämän aakkoston nimeksi Pikkupurje, jollainen on nimeltään purjeveneen pieni etupurje. Meri ja meren läheisyys ovat itselleni erittäin tärkeitä ja koska purjehdus on meille mieheni kanssa yhteinen harrastus, minusta tuntui luontevalta saada aakkostooni merellistä tunnelmaa.

2.3 Kirjoituspinta

Lopputyöni materiaaliksi valitsin kankaan, joka on samalla piirrettyjen kirjainteni kirjoituspinta. Halusin sellaisen kankaan, jossa on mahdollisimman huomaamaton kuviointi. Mahdollisen kuvioinnin pitää kuitenkin tukea kankaalle piirrettävien kirjainten muotoja ja tekstikokonaisuutta. Kankaan loimien ja kudontalankojen pitää muodostaa melko tiivis rakenne, jotta koko teksti ja kirjaimet näyttäisivät kankaalle piirrettyinä eheiltä. Arvelin, että liian harvaloimiselle kankaalle maalattuina kirjainten väri näyttäisi liian vaalealta ja lankojen väliin jäävät raot tekisivät työstä utuisen.

Ihastuin aluksi hyvin ohueen, mutta kudonnaltaan tiiviiltä näyttävään pellavakankaaseen, jota hankin lyhyen palan kirjainkokeiluja varten. Käytännössä kangas on liian eloisa kirjoituspinnaksi, sillä käsitellessäni kangasta se luiskahteli työpöydällä ja sain vaivoin maalattua sille haluamani muotoisia kirjaimia.

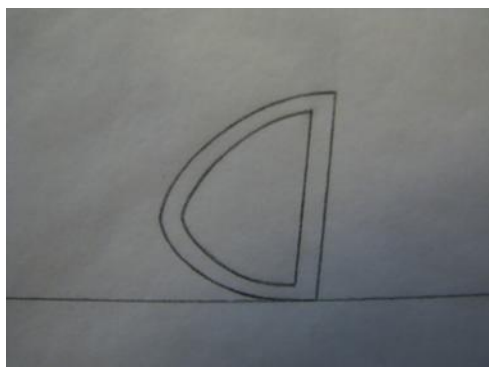
Hankin uuden kankaan, jonka uskoin soveltuvan hyvin lopputyöni kirjoituspinnaksi ja valitsin tämän kankaan maalattuani sille muutamia testikirjaimia. Kangas on Marimekon valkoista Lepo-nimistä puuvillakangasta, jonka pinnalla on ns. polttopainettua valkoista kuviointia. Kuviointi on paksua kangasväriä, jonka pyörteinen maalaussellisuus luo mielikuvan meren aallokon kuohuista. Se antoi mielestäni aakkostoni aiheelle lisäarvoa.

3 AAKKOSTON SUUNNITTELU

3.1 Aakkostoni kirjainten perusmuoto

Pohtiessani pienaakkostoni kirjainten mittasuhteita, tutkin kirjaimiston suunnittelun perustietoja, joita englantilainen kivenkaivertaja Tom Perkins opetti kahtena viikonloppuna Väri- ja piirretyt kirjaimet -kurssilla. Hän aloitti pienaakkoston kirjainten suunnittelun ympyrästä, johon hän rakensi useimmat kirjaimet määrättyjen kalligrafisten mittasuhteiden mukaan. Kirjainten suunnittelussa on oleellista se, että kirjaimistosta tulee selkeä ja että sitä on helppo käyttää. Kirjaimistossa pitäisi välttää monimutkaisuuksia, mutta kuitenkin kirjaimiston yleisilmeen pitäisi herättää katsojassa uteliaisuutta ja kiinnostusta. Kirjaimiston pitää myös sopia käyttötarkoitukseensa.

Oman aakkostoni peruskirjain on a-kirjain, joka on lopullisessa aakkostossani kolmiomainen ja jonka ala- ja vasen reuna kaartuvat hieman ulospäin (Kuva 1.).

Kuva 1. Lopullisen aakkostoni peruskirjain on a-kirjain, © Satu Blomqvist

a-kirjaimestani tulee mielikuva kevyessä tuulessa pullistuvasta purjeesta. Sain tästä peruskirjaimesta kehitettyä useita muita kirjaimia aakkostooni, kun käänsin a-kirjainta ylösalaisin ja muokkasin a:n peilikuvaa. Käytin osia joidenkin kirjainten kaarista muodostaessani muutamia kirjaimia, jotta sain myös niihin purjemaisten vaikutelman.

Halusin tehdä lopputyöhöni Raamatun tekstiä ”Suurin on rakkaus” (1. Kor. 13) omilla aakkosilla maalaamalla tekstin piirretyin kirjaimin kankaalle. Tekstissä on viisi 4 - 6 rivin kappaletta ja yli 90 sanaa.

3.2 Aakkostoni versioita

Tein aakkostostani viisi versiota ja viidennestä versiosta tein lisäksi a- ja b-versiot, koska lähes valmiiseen aakkostoon sain opettajaltani muutamia korjauksia tai muutoksia aiheuttavia kommentteja.

Ensimmäisen aakkostoni kirjainten pystyviivat olivat hieman kaarevia ja kirjaimilla tekemästani tekstistä tuli pölkkymäisen, mutta samalla rauhattoman näköistä. Toiseen aakkostooni muutin a-kirjaimen unsiaali-tyylistä a:ta muistuttavaksi ja kavensin ja muotoilin aakkoston muita kirjaimia sillä seurauksella, että muutaman rivin malliteksti näytti paikoitellen terävältä. Terävyyden vaihtelu johtui useista vierekkäin olevista pystykirjaimista. Muutin aakkoston yleisilmettä pyöristämällä useiden kirjainten muotoja ja korjaamalla kirjainten kaltevuuksia. Huomasin, että joillekin kirjaimille tehdyistä pienistä muutoksista seurasi muutoksen tarve myös aakkoston joihinkin muihin kirjaimiin.

Aloitin aakkoston kolmannen version muokkaamisen kalligrafi Gaynor Goffen ohjauksessa. Hän hylkäsi aakkostoni toisen version kirjainmuodot lähes kokonaan ja kehotti minua suunnittelemaan aakkostoni kolmatta versiota ensimmäisen aakkoston kirjaimista. Aakkostoni lähes kaikkien kirjainten muotoja piti muuttaa ja Gaynor ohjasi minua muotoilemaan h-, n- ja m-kirjainten teräviä oksia ja u:n alakaarta neliömäisiksi, jolloin ymmärsin kirjaimistoni teeman muuttuvan alkuperäisestä ideastani. o-kirjain oli haasteellinen ja tein sille mielestäni kekseliäästi muodon, kun asetin

c-kirjaimen kaaren peilikuvat vastakkain. v- ja w-kirjainten leveät ja kapeat viivat vaihdoin keskenään kyseisen kirjaimen vastakkaisille puolille.

Aakkostoa kehittäessäni tutkin ja sommittelin samalla kirjainten ja sanojen välistyksiä, joiden sopusuhtaisuudella on suuri visuaalinen merkitys valmista tekstiä katsottaessa. Onnistunut välistys antaa tekstille miellyttävän yleisilmeen.

Muutin toisen aakkostoni kirjainten muotoja liikaa kolmannessa aakkostossani ja kirjaimisto näytti tasapaksulta ja ilmeettömältä muutaman rivin mallitekstissä. Kirjainten kaarevuus ja terävyys oli poissa, mutta joidenkin kirjainten pylväät näyttivät hallitsevilta muihin kirjaimiin verrattuna. Jälkikäteen katsottuani huomasin, että tämän version a-kirjaimessa alkoi näkyä sen lopulliseen muotoon viittaavia tekijöitä. Tein a-kirjaimesta kaksi versiota neljänteen aakkostooni. Opettaja kehotti saamaan m- ja n-kirjainten oksiin samaa kulmikkuutta, jota on a-kirjaimen vasemmassa alanurkassa. Halusin tehdä m-kirjaimen oksat toisistaan poikkeaviksi, joista ensimmäinen oksa terävöityisi voimakkaammin ja toinen oksa keveämmin kuin aiemmissa versioissa. Opettaja hyväksyi myöhemmin ideani, mutta hän ehdotti, että vaihtaisin oksien paikkaa, jolloin m-kirjaimen kalligrafinen rakenne on oikea. Hän kehotti myös lisäämään l-kirjaimen alaosaan oikealle kaartuvan koukun.

Lisäsin neljännen kirjaimistoni pylväiden alareunaan pienen levennyksen, jonka arvelin lisäävän kirjainten purjemaisuutta. Tein neljännen aakkostoni kirjaimilla muutaman rivin tekstiä silkkipaperille ja väritin kirjaimet, jolloin näin hyvin kirjainten rakenteen tekstissä. Jouduin pohtimaan s-kirjaimen muotoa jälleen, kuten pohdin sitä jokaisen kirjaimistoversion yhteydessä. s-kirjaimesta tuli välillä liian pysty ja liian leveä ja välillä taas liian kapea ja kulmikas. Jouduin muuttamaan v-kirjaimen leveyttä, joka minun oli vaikea saada visuaalisesti miellyttäväksi. Neljännessä aakkostossani levensin v-kirjaimen yläosan aukkoa 2 mm. Jouduin itse pohtimaan ja suunnittelemaan kirjainteni muotoja, mutta sain opettajaltani merkittäviä huomioita ja ohjeita tilanteissa, joissa koin epävarmuutta ja oman kalligrafisen käsittelykykyyni puutteelliseksi.

Opettaja totesi, että neljännen aakkostoni s-kirjain on tekstissä liian kapea ja hän ehdotti minun palauttavan s-kirjaimen edellisen aakkostoni s-kirjaimen muotoa.

Lisäksi jouduin korjaamaan muutamaa muuta kirjainta ja joidenkin sanojen välistyksiä. Kirjainteni muodot ovat persoonallisia, joten jouduin soveltamaan kalligrafian perussääntöjä niissä kohdissa, joissa kahden pystykirjaimen väli on leveämpi kuin kahden pyöreän tai pyöreän ja pystykirjaimen ollessa vierekkäin. Muutamien kirjainparien kuten pö, öy, äy, ja yd välistämistä minun pohdin joissakin sanoissa, koska kyseisten kirjainten muodot olivat haasteellisia vierekkäin. o-kirjaimen muodostaminen tuntui edelleen vaikealta, koska siitä puuttui purjomainen kulmikkuus.

Tein neljännen aakkostoni kirjaimilla ensimmäisen kappaleen tekstiä silkkipaperille ja kiinnitin paperin seinälle, jossa tekstin rakennetta ja kirjainmuotoja voin hyvin tarkastella. Huomasin, että a-kirjain oli liian heikko verrattuna tekstin muihin kirjaimiin, joten levensin hieman sen viivoja.

Kirjoitin koko tekstin silkkipaperille ja väritin kaikkien kappaleiden kirjaimet värikynällä. Leikkasin kappaleet riveittäin liuskoiksi ja tein riviliuskoista tekstin keskitehtyn version, joka muistutti ulkoasultaan lopullista työtä. Opettaja näki heti, että tässä luonnoksessa p-kirjain ei toimi kaikissa kirjainyhdistelmissä ja lisäksi p-kirjain oli liian leveä, joten kavensin sitä seuraavassa versiossa. Pienensin myös a-kirjainta ja venyitin s-kirjaimen ylä-kaarta, jolloin sain siihen kallistusta eteenpäin. Tein opettajan kommenttien mukaan korjauksia myös muutamiin muihin kirjaimiin ja tutkin välistyksiä värittämällä sanojen välejä sinisellä ja kirjainten välejä punaisella värillä.

Tarkistin aakkostoni kaikkien kirjainten kallistukset, koska kirjainten kallistuksissa oli eroja tekstissä. Kirjainten kallistukset vaihtelivat 5 °- 9 °, joista määrittelin aakkostoni kaikkien kirjainten kallistukseksi 6 °.

Lopullisen työni kirjaimet näyttävät läpi tekstin melko tasaisilta, koska tekstin sanoissa on paljon a-, e-, i-, n- ja u-kirjaimia. Tein tekstiin muutaman historiallisen kirjainyhdistelmän asettamalla kaksi kirjainta toistensa ylä- ja alapuolelle. Sellaisia käytettiin aiemmin, jos kirjuri huomasi rivin tilan loppuvan kesken kirjoituksen. Kalligrafiassa on sallittua myös kahden kirjaimen liittäminen toisiinsa, joten kokeilin yhdistää kaksi k-kirjainta toisiinsa kirjainten alaosista. Tekemässäni tekstissä se ei näyttänyt hyvältä ja poistin tämän liitoksen. Jätin k-kirjainten keskelle alas muutaman millimetrin välin.

Aakkostoni viidennellä versiolla tekemäni tekstin nähtyään opettaja oli sitä mieltä, että kirjainteni leveiden ja kapeiden viivojen välisen eron pitäisi olla pienempi ja täten levensin hieman kirjainten ohuita viivoja. m-kirjaimeni oikeanpuoleinen oksa oli liian leveä kirjaimen muihin viivoihin nähden, joten kavensin sitä. s-kirjaimessani olin onnistunut saamaan leveän ja ohuen viivan suhteen oikeaksi. Opettaja ehdotti, että alennan t:n poikkiviivaa erityisesti niissä kohdissa, joissa yhdistin sen toiseen kirjaimeen. Hän sanoi, että 2 - 3 millimetriä kirjainten peruskorkeutta alempana oleva t-kirjaimen poikkiviiva tekee kirjaimesta mielenkiintoisen näköisen. Opettaja suosittelee minua tekemään kirjainsidontoja eli ligatuureja yhdistämällä t-kirjaimia a- ja e-kirjaimiin. Tein muutamia mainittuja yhdistelmiä, jotka mielestäni piristävät rauhallisen näköistä tekstiä. Tein n-kirjaimelle rinnakkaisversion, joka muistuttaa ison aakkoston N-kirjainta. Mielestäni uusi N-versio sopii hyvin aakkostoni kirjaimilla tehdyn tekstin rytmiin. N-kirjaimen leveä vinoviiva kaartuu lievästi alaspäin ja tämä kaarevuus tekee kirjaimeen purjemaaisuutta.

Tekstissä toistuvat muutamat sanat useaan kertaan, kuten kaiken, rakkaus, vaikka, se, ja, joten kopioin sanat tarvittaville silkkipapeririveille ja sain ne siten tarkalleen samanlaisiksi kuin aiemmille riveille kirjoittamani vastaavat sanat. Tehtyäni koko tekstin keskitin riviliuskat isolle silkkipaperiarkille, joka toimi valmiin pöytälinakankaan luonnoksena ja kiinnitin arkin seinälle. Opettaja kommentoi tekstiluonnostani hänelle sähköpostitse lähettämästäni kuvasta. Jouduin poistamaan luonnoksesta toistensa ylä- ja alapuolelle tekemäni kirjainyhdistelmät, koska niihin ei ollut aitoa tarvetta lopputyöni tekstissä. Jouduin vaihtamaan tekstissä käyttämäni e-kirjaimen aakkostossani olevaan toiseen e-kirjaimeen, jonka muoto sopi opettajan mielestä paremmin tekstin muihin kirjaimiin. Huomasin tämän kirjainvaihdoksen aiheelliseksi jälkeensä. Lopuksi opettaja puuttui myös o-kirjaimeeni, jonka muoto oli häirinnyt itseänikin pitkään. Tein o-kirjaimesta kaksi uutta toisistaan poikkeavaa versiota, joista valitsin toisen tekstiluonnokseni riviliuskoille.

Kirjainten muotoileminen tuntui minusta päättymättömältä työltä, mutta se oli välttämätöntä, sillä kirjainten yhteensopivuus ja kirjainten sulautuminen tekstikokonaisuuteen oli tärkeää luonnosvaiheessa, jotta voin jatkaa lopputyöni tekemistä.

4 AAKKOSTON TOTEUTUS

4.1 Piirretyt kirjaimet

Piirrettyjen kirjainten tekeminen on kärsivällisyyttä vaativa tekniikka ja poikkeaa täysin kalligrafisten kirjainten kirjoittamisesta terällä. Terällä kirjoitettu kirjain muodostuu viivasta, joka noudattaa tietyn kirjoitustyylin sääntöjä. Piirretyissä kirjaimissa kirjaimen ääriviivojen sisään muodostuu tyhjä tila, joka voi olla eri levyinen kirjaimen eri osissa ja näistä leveyseroista muodostuvat kirjaimen leveät ja kapeat viivat. Kirjaimen ääriviivojen välinen tyhjä tila on tarkoitus täyttää värittämällä. Keskiajalla tehtiin kirjoihin värikkäitä, miniatyyrimaisia piirrettyjä isoja alkukirjaimia, jotka elävöittivät tekstiä ja tauottivat sen lukemista. Oman pienaakkostoni piirrettyjen kirjainten peruskorkeus on 28 mm, kirjaimen leveä viivan leveys on 3 mm ja kapean viivan leveys on 2 mm.

4.2 Kirjainten värin valinta

Kirjaimiston värin miettiminen oli kiehtovaa ja tein havaintoja kankaan ja kirjainten sopivasta väriyhdistelmästä lähes kaikkialla missä liikuin n. vuoden ajan. Uskoin, että luonnossa kaikki värit ovat kohdallaan ja otin paljon kuvia metsässä ja merellä liikkeussani. Mieleepi ovat jääneet erityisesti erilaiset värikkäät käävät, joita oli runsaasti eräässä saarella Linnansaaren kansallispuistossa Haukivedellä (Kuva 2.).

Kuva 2. Käävän väriloistoa

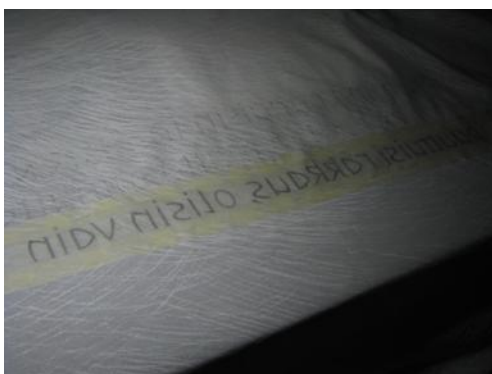
Aivan aluksi väritystä pohtiessani halusin, että joko kankaassa tai kirjaimissa olisi turkoosia. Turkoosin ohella huomasin kiinnostuvani oranssin ja vihreän yhdistelmästä. Pohdin myös punertavia sävyjä ja lopulta värimaailmaan tuli vihreän rinnalle

harmahtavia sävyjä, kunnes päätin, että teen lopputyöni harmain kirjaimin valkoiselle kankaalle.

Sekoitin kirjainten harmaan värin Wennströmin valkoisesta ja mustasta kangasväristä, johon lisäsin myös hieman vihreää, jonka sekoitin itse sitruunankeltaisesta ja mariinin sinisestä. Kokeilin harmaata väriä kangastilkulle, jossa näkyi häiritsevästi värisekoituksen musta sävy. Lisäsin harmaaseen väriin pari tippaa valmista violettia kangasväriä, jolla sain hyvän harmaan lopullisen työni piirrettyjä kirjaimia varten.

4.3 Työvälineet ja maalaustekniikka

Maalasin tekstin kirjaimet kankaalle pitkäkarvaisella ja kapeakärkisellä siveltimellä nro 2. Kiinnitin ensin silkkipaperiliuskoilla olevat tekstirivit yhden kerrallaan maalarinteipillä kankaan takapuolelle ja asetin maalattavan osan kangasta pienen valopöytälevyn päälle (Kuva 3.). Valopöydän avulla pystyin hahmottamaan kirjainten paikat ja muodot kankaalla maalausta varten (Kuva 4.).

Kuva 3. Tekstirivin kiinnittäminen kankaalle

Kuva 4. Piirrettyjen kirjainten maalaaminen valopöydän avulla

Maalasin kirjaimet siveltimellä täyttämällä harmaalla värillä kunkin kirjaimen ääri-viivojen väliin jäävän tyhjän tilan. Aloitin maalaamisen tyhjän tilan keskeltä ja etenin kirjaimen reunoja kohti tekemällä kapeita siveltimen vetoja vierä vierä. Huomasin, että maalaaminen oli tärkeää aloittaa tyhjän tilan keskeltä, koska kirjainten reunat ja kulmat piti huolitella teräviksi ja se oli järkevintä tehdä viimeiseksi. Sain kirjainten reunat teräviksi pitkäkarvaisella ohuella siveltimellä, kun tein sillä pitkän suoran vedon kirjainten ääri-viivojen yläreunoista alareunoihin. Kirjainten kulmista sain terävät, kun napautin kulmia kevyellä siveltimen kosketuksella ja kun siveltimessä oli pieni määrä väriä. Sopivan värimäärän ottaminen siveltimeen onnistui kokeilemalla.

Kankaan pinta oli haasteellinen sivellintyöskentelylle, sillä sen ns. polttopainettuun kuvioon ei harmaa väri juurikaan tarttunut, koska väri ei imeytynyt kuviopinnan läpi. Kuvioinnin välissä olevaan varsinaiseen puuvillakankaaseen väri tarttui erittäin hyvin. Tästä väriä ottavan ja väriä hylkivän pinnan rinnakkaisuudesta kirjaimiin tuli eloisuutta ja hieman kolmiulotteisuuden vaikutelmaa. Kankaan kuvion pyörteinen viivoitus kuultaa kevyesti harmaiden kirjainten läpi ja antaa niihin mielikuvan meren kuohunnasta.

4.4 Tekstirivin asettaminen kankaalle

Pesin kankaan heti, koska uusi puuvillakangas kutistuu yleensä ensimmäisessä pesussa. Tämä oli tehtävä ennen kuin maalasin kirjaimet kankaalle, sillä kirjainten muodon säilyminen edellyttää kirjainten maalaamista pestylle kankaalle. Silitin kankaan ja asetin sen mahdollisimman oikeisiin suhteisiin pöydälle ja mittasin pöydän pitkiltä sivuilta riippuvat kankaan reunat samanpituisiksi. Kankaan kuviointi ei vaitinut erityistä huomioitavaa kankaan lopullisessa asettelussa. Jätin pöydän päissä kangasta riippumaan n. 20 cm enemmän toiseen päähän eli tekstiosuuden alapuolelle, mikäli lisäkankaalle olisi myöhemmin käyttöä tekstin suhteen. Harsin kankaaseen pöytälevyn reunoja myötäilevän merkkilangan, jolla merkkasin kankaaseen pöydän pinnan muodon. Tämän jälkeen harsin keskiviivan kankaan pituussuuntaan. Kolmanneksi harsin kankaaseen poikittain täysin lankasuoran merkkiviivan siihen kohtaan, jonka mittasin ensimmäisen rivin yläreunan paikaksi (Kuva 5). Mittasin siitä

kaikkien rivien, rivivälien ja kappalevälien jälkeen koko tekstin viimeisen kappaleen viimeisen alarivin paikan, joka tuli 144 cm:n kohdalle lankasuorasta viivasta.

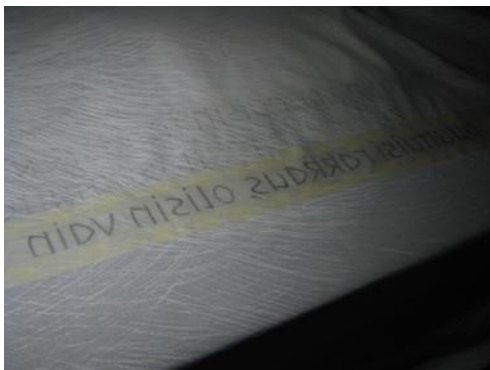
Kuva 5. Ensimmäisen ylärivin harsiminen langalla lankasuoraan kankaaseen

Kehitin menetelmän, jolla asetin silkkipaperisille riviliuskoille tekemäni tekstit oikeisiin kohtiin kankaan takapuolelle. Mittasin lankasuoraan harsitusta yläviivasta alaspäin ensimmäisen rivin, joka on 2,8 cm korkea (Kuva 6.). Kiinnitin ensimmäisen rivin alaviivan merkiksi 2,5 cm levyistä maalarinteippiä pöydän pinta-alan reunamerkistä vastakkaiseen reunamerkkiin. Tämä maalarinteippi toimi samalla ensimmäisen ja toisen rivin rivivälinä, jonka korkeus on 2,5 cm.

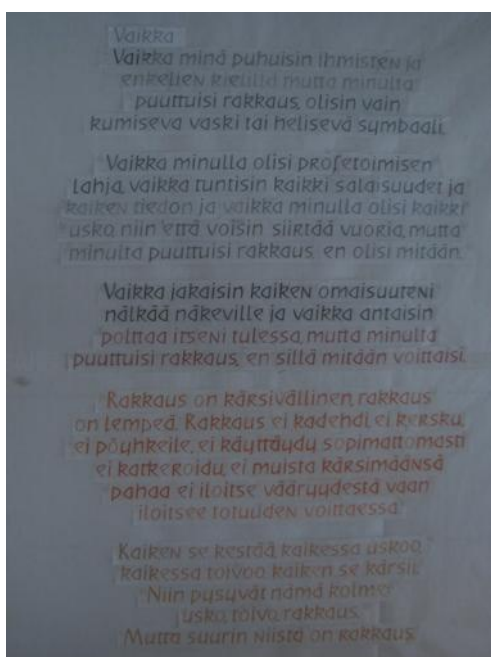

Kuva 6. Ensimmäisen rivin korkeuden mittaaminen ja merkitseminen kankaalle

Kiinnitin silkkipaperille tehdyn ensimmäisen tekstirivin kankaan 2,8 cm korkean rivin alaviivalle, joka oli maalarinteipillä merkityn rivivälin yläreuna. Asetin ensimmäisen tekstirivin kankaalle keskittämällä sen samalla tavalla, kun keskitin sen silkkipaperiliuskoista tekemässäni tekstiluonnoksessa (Kuvat 7 ja 8.).

Kuva 7. Riviliuskan asettaminen ja kiinnittäminen kankaalle

Kuva 8. Koko tekstin silkkipaperiluonnos

Jatkoin työskentelyäni mittaamalla rivien ja rivivälien korkeuksia yhden kerrallaan ja asettamalla uudet silkkipapeririviliuskat omille riveilleen, joille maalasin kirjaimet sanoiksi. Poistin valmiiksi maalatun rivin yläpuolelta siinä tarpeettomaksi tulleen maalarinteipin, joka oli rivivälin merkinä. Kappaleiden välin merkitsin myös maalarinteipeillä – mittasin edellisen kappaleen alimman rivin alareunasta kappaleväliksi 7 cm seuraavan kappaleen ensimmäisen rivin yläreunaan, jonka merkitsin maalarinteipillä (Kuva 9.).

Kuva 9. Kappalevälin merkkkaus maalarinteipillä (kuva on ensimmäisen kappaleen koeteippauksesta, johon merkitsin kappaleen kaikki rivivälit maalarinteipillä)

Rivien paikkojen laskeminen, rivien ja rivivälien mittaaminen oli eräänlainen matemaattinen osio lopputyössäni. Tein rivien mittaamisen huolellisesti ja millimetrin tarkasti, koska valmiissa työssä tekstin rivien oli oltava suoria ja mahdollisimman tarkasti keskitetty. Olen tyytyväinen, että ymmärsin lankasuoran viivan olevan perusta saada kaikki muut rivit mahdollisimman suoriksi.

Minun oli itse keksittävä rivityksen vaatimat työvaiheet ja sovelsin niihin joissakin muissa yhteyksissä käyttämiäni keinoja. Minulla ei ollut käytettävissä mitään kirjallisuutta piirrettyjen kirjainten maalaamisesta kankaalle. Vanha suomalainen sanonta, että ”työ tekijäänsä neuvo” piti muutaman kerran työni kohdalla paikkansa. Ryhdyttiäni tekemään jotain vaihetta tietyllä tavalla saatoin pian todeta, että työskentely sujune paremmin jollain toisella tavalla. Maalasin piirrettyjä kirjaimia isokokoiselle kankaalle ensimmäistä kertaa ja ison kankaan käsittely oli yksi työni haasteellisista vaiheista. Kangas piti myös suojata mahdollisilta väriroiskeilta ja täten maalausta varten vapaana oleva alue kangasta oli melko pieni (kuva 10).

Kuva 10. Kankaalla oleva työskentelyalue

4.5 Tekstin valmistuminen kankaalle

Aakkostoni muokkaaminen olisi voinut jatkua kenties vielä pitkään, mutta jossain vaiheessa minun oli lopetettava sen työstäminen ja ryhdyttävä maalaamaan piirretyin kirjaimin tehtyä tekstiä. Ensimmäisen rivin maalaamisen aloittaminen kankaalle tuntui todella jännittävältä, sillä kirjainten maalaaminen kankaalle on aivan erilainen tapahtuma kun kirjainten kirjoittaminen paperille. Kirjoittaja voi vaihtaa virheellisellä kirjoittamisella pilaamansa paperin yleensä uuteen, mutta pilalle menneen ison pöytäliinakankaan vaihtaminen uuteen on käytännössä mahdotonta (Kuva 11.).

Kuva 11. Tekstin ensimmäinen rivi maalattuna

Saatuani ensimmäisen rivin maalattua valmiiksi tunsin oloni huojentuneeksi ja seuraavan rivin maalaaminen tuntui mukavalta, kun sain aseteltua rivin paikalleen maalausta varten. Jokaisen yksittäisen rivin asettaminen saattoi kestää puolesta tunnista n. tuntiin huolimatta siitä, että merkitsin rivit maalarinteipillä suoriksi kankaalle ja piirsin kirjaimet silkkipaperille viivoitetuille riveille. Kangas on ilmeisesti aina jossain määrin joustavaa materiaalia ja erityisesti valitsemani kankaan polttopainettu kuvio lieenee vaikuttanut kankaaseen siten, että kuvioinnin ympärillä oleva varsinainen kangas alkoi hieman kiristää kutistuttuaan pesussa, mutta kuvioinnin alla oleva kangas ei ilmeisesti kutistunut yhtä paljon. Tämä kutistumisilmiö on hyvin pieni, mutta sillä näytti olevan jokin merkitys kokonaisuuteen ja lisäksi kangas jousti jossain määrin haitaten riviliuskojen saamista suoriksi. Kolmen ensimmäisen kappaleen rivit olivat melko pitkiä ja niiden kirjoittamiseen kului runsaasti aikaa. En voinut nopeuttaa työskentelyäni oikeastaan missään vaiheessa, sillä jokaisen kirjaimen maalaaminen oli yksilöllinen tapahtuma (Kuva 12.).

Kuva 12. Piirrettyjen kirjainten maalaamisen edistyminen kankaalla

5 LOPPUTYÖN KALLIGRAFINEN MERKITYS

5.1 Oman aakkoston suunnittelun arviointi

Oman aakkoston suunnittelun aloittaminen oli kuin lähteminen teille tuntemattomille. Käytössäni oli Italicin variaatiot -nimisen kalligrafian erityisopintojen yhden jakson monisteita, kotitehtävinä tehtyjä ja kalligrafian luennoilla läpikäytyjä asioita aiheesta. Niiden avulla ryhdyin luomaan sellaista, mitä kukaan muu ei ollut vielä tehnyt kalligrafian tutkintokoulutuksen lopputyöksi. Erilaisia aakkostoja ja kirjaimia on kehitetty useiden vuosisatojen aikana, mutta siitä huolimatta halusin suunnitella oman pienaakkoston, jossa näkyy kirjainten kalligrafinen säännönmukaisuus ja siitä syntyvä optisesti miellyttävä kirjaimiston kalligrafinen ilme. Tehtävä oli haasteellinen, koska purjetta muistuttavan pienaakkoston suunnittelu ja siihen merihenkisen luonteen kätkeminen tuntui aluksi kovin vaikealta. Aakkostoni ensimmäinen versio muistuttaa jälkeenpäin katsottuna ehkä enemmän laituripaalua kuin purjetta. Uskon saaneeni lopulliseen aakkostooni purjemaaisuutta, koska paksuun idea- ja työpäiväkirjaani rei'ityksen tehnyt henkilö sanoi aakkostoni tuovan hänelle mieleen jotain viikinkeihin liittyvää.

5.2 Oman aakkoston suunnittelun merkitys kalligrafiatyöskentelylleni jatkossa

Aakkostoni suunnittelussa ja sen toteuttamisessa kankaalle en käyttänyt lainkaan tervää ja tussia, jotka ovat perinteisiä kalligrafian työvälineitä. Suunnitteluni tärkein kohde oli kirjain, jonka toteutin lopputyössäni piirretyt kirjaimet -menetelmällä. Piirrettynä versiona otin huomioon kirjaimiston muotoilussa niitä kalligrafisia sääntöjä, joiden mukaan kirjoitetaan Italic-tyylisen pienaakkoston kirjaimia. Siinä on a-kirjain kirjaimiston kirjainten perusmuotona. Italic on monipuolinen kirjaimisto, koska sillä voi kirjoittaa tekstiä erilaisina versioina, kuten venytetyin kirjaimin, korkein ja kapein kirjaimin, levein ja paksuin kirjaimin ja monilla muilla tavoin. Haluan jatkaa Italic-tyylisen kirjoituksen harjoittelemista ja kehittämistä, johon sain uutta näkökulmaa suunnitellessani oman aakkoston.

Seuraavaksi suunnittelen nimien tekemistä maalaamalla piirretyt kirjaimet kastemekkoon, joka on ollut perheeni ja lähipiirini käytössä kohta 40 vuoden ajan. Tulevaisuudessa haluan myös kokeilla piirrettyjä kirjaimia erilaisille materiaaleille, kuten nahalle, lasille, maalattuun seinään, puulle ja kiveen.

Uskon, että lopputyöni toteutustapa on loistava alku sille, mitä voin oppia tekemään omalla kalligrafisella urallani.

LÄHTEET

Väri- ja piirretyt kirjaimet -kurssin luentomuistiinpanot, SAMK, Kuvataideyksikkö, Kankaanpää, 2010

